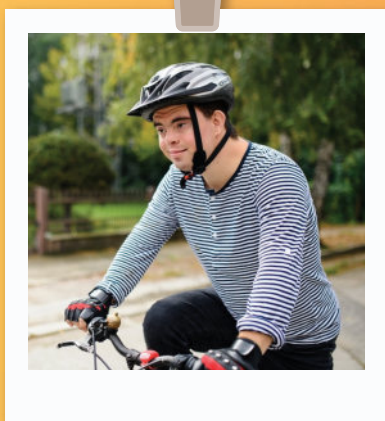

การสอนและช่วยเหลือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเรียนรู้ช้า

ปรับปรุงครั้งที่ 3

บุวดี วิริยางกูร
กุลยา ก่อสุวรรณ
วริทธิ์ จินตนาโชติ

สมาคมครูการศึกษาพิเศษไทย

ครูพิเศษ สอนเด็กพิเศษ

หนังสือแนะนำ

แหล่งข้อมูลสำหรับครูพิเศษ

ครูพิเศษสอนเด็กพิเศษ : ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ลักษณะและการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 9 ประเภท

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร และกุลยา ก่อสุวรรณ
ขนาด 200 x 260 มม. จำนวนหน้า 350 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2569 ราคาปก 495 บาท

ครูพิเศษสอนเด็กแอลดี

ลักษณะและเทคนิคการสอนนักเรียนที่มีภาวะแอลดี

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร วิมล เก้าวัลย์ และภทรา นานพั้ง
ขนาด 200 x 260 มม. 272 หน้า
พิมพ์ปีพ.ศ. 2568
ราคาปก 395 บาท

ครูพิเศษในห้องเรียนรวม

การสอนเรื่องวิชาการและการจัดการพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนรวม

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร วิมล เก้าวัลย์ และภทรา นานพั้ง
ขนาด 200 x 260 มม. 267 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2567
ราคาปก 395 บาท

การสอนและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า

ลักษณะและวิธีการสอนคนที่เรียนรู้ช้า

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร กุลยา ก่อสุวรรณ และวริทธิ์ จินตนาโชติ
ขนาด 200 x 260 มม. 258 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2566
ราคาปก 295 บาท

การจัดการพฤติกรรมสำหรับครูการศึกษาพิเศษ

วิธีการจัดการพฤติกรรมของเด็กพิเศษ 9 ประเภท

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร ภทรา นานพั้ง และวนิดา สีนเบญจพวงค์
ขนาด 210 x 280 มม. 273 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563
ราคาปก 330 บาท

ออทิสติก สอนไม่ยาก หากเข้าใจ

ลักษณะ วิธีการสอน สื่อการสอนสำหรับบุคคลออทิสติก

ผู้เขียน กุลยา ก่อสุวรรณ ยุวดี วิริยางกูร
ขนาด 146 x 210 มม. 232 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562
ราคาปก 325 บาท

แบบฟอร์ม
สั่งซื้อหนังสือ

สมาชิก รับส่วนลด 20%
มาเป็นครูพิเศษด้วยกัน

การสอนและช่วยเหลือบุคคล ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเรียนรู้ช้า (ปรับปรุงครั้งที่ 3)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิริยางกูร
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ
นายแพทย์วิริทธิ์ จินตนาโชติ

สมาคมครูการศึกษาพิเศษไทย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ISBN : 978-616-604-663-2

การสอนและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า

ปรับปรุงครั้งที่ 3 พ.ศ.2566 จำนวน 100 เล่ม

จัดพิมพ์โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิริยางกูร

โทร. (089) 797-5233; อีเมลล์ yuwadeev@hotmail.com

พิมพ์ที่ หจก.สารกวีการพิมพ์ 11 หมู่ 5 ต.ยางเนิ้ง อ.สารกวี จ.เชียงใหม่ 50140

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เป็นการปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือเรื่อง “การสอนและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า” เขียนโดยรองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิริยางกูร ตีพิมพ์ในปี.ศ.2561 และนำองค์ความรู้ในปัจจุบันมาเพิ่มเติมในหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้ให้นักการศึกษาชาวไทยได้รับความรู้เรื่องการศึกษาพิเศษมากขึ้น

ในมุมมองของผู้เขียน ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในวงการการศึกษาพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกาในเวลา 10 ปีที่ผ่านมา คือ รัฐบาลและนักวิชาการพยายามผลักดันให้ครูผู้สอนเลือกใช้ “เทคนิคการสอนที่มีหลักฐานรองรับ (Evidence-Based Practices หรือ EBPs) เพื่อให้มั่นใจว่า บุคคลที่มีความต้องการพิเศษจะได้เรียนรู้เต็มศักยภาพของตัวเอง ผู้เขียนจึงเพิ่ม “บทที่ 13 เทคนิคการสอน” เพื่อให้ครูผู้สอนในประเทศไทยเลือกใช้เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ขึ้น ครูสอนได้ง่ายขึ้น และครูสอนอย่างมีความสุข

รศ.ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ เป็นนักการศึกษาพิเศษที่เขียนหนังสือและตำรามากที่สุดคนหนึ่งในประเทศไทย อาจารย์เคยเปรยให้คนใกล้ชิดฟังว่า วงการการศึกษาพิเศษในประเทศไทยมีหนังสือและตำราค่อนข้างน้อย ทำให้บุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจไม่สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้มากนัก อาจารย์จึงตั้งใจนำความรู้ด้านการศึกษาพิเศษในต่างประเทศมาเผยแพร่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย อาจารย์เชื่อว่า เมื่อครู บุคลากรวิชาชีพ และผู้ปกครองสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ผู้ที่สอนและดูแลบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีความรู้ความเข้าใจในภาวะนี้มากขึ้น ส่งผลให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทยได้รับการศึกษาที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอสานต่อความตั้งใจของอาจารย์ในการเผยแพร่ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษต่อไป

บุญกุศลใดที่เกิดจากการเผยแพร่หนังสือเล่มนี้ ขออุทิศแด่ รศ.ดร.กุลยา ก่อสุวรรณ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาด้านการศึกษาพิเศษให้แก่ผู้เขียน อีกทั้งยังอุทิศกายและใจในการพัฒนางานวงการการศึกษาพิเศษในประเทศไทย จนอาจารย์ได้รับสมญานามว่าเป็น กุหลาบงามแห่งวงการการศึกษาพิเศษ ขอดวงวิญญาณของอาจารย์มีความเจริญในธรรมขณะที่กำลังเสวยผลบุญที่อาจารย์ได้สะสมไว้ จนได้เห็นแจ้งในธรรมตามที่อาจารย์ตั้งใจ

รักและอาลัยยิ่ง

ยุวดี วิริยางกูร

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ประวัติและเจตคติของสังคม	1
ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในต่างประเทศ	2
ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทย	9
เจตคติของสังคมที่มีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา	13
สรุปท้ายบท	17
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1	17
บทที่ 2 นิยาม การแบ่งระดับ และลักษณะ	18
นิยามของความบกพร่องทางสติปัญญา	19
การแบ่งระดับของความบกพร่องทางสติปัญญาในอดีต	24
การแบ่งระดับของความบกพร่องทางสติปัญญาในปัจจุบัน	26
ลักษณะของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาตามระดับความรุนแรง	30
สรุปท้ายบท	31
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2	32
บทที่ 3 ที่มาของชื่อ สาเหตุ และการป้องกัน	33
ที่มาของชื่อความบกพร่องทางสติปัญญา	33
สาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญา เมื่อแบ่งตามต้นเหตุของความบกพร่อง	34
สาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญา เมื่อแบ่งตามเวลาที่เกิดความบกพร่อง	43
การป้องกันความบกพร่องทางสติปัญญา	46
สรุปท้ายบท	48
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	48
บทที่ 4 ความบกพร่องทางสติปัญญาที่ควรรู้จัก	49
กลุ่มอาการดาวน์	49
กลุ่มอาการฟราเจิลเอ็กซ์	54
ภาวะสมองบวมน้ำ	56
ภาวะศีรษะเล็ก	58
ภาวะฟีเคยู	59
กลุ่มอาการผิดปกติของทารกจากการดื่มแอลกอฮอล์ของแม่ขณะตั้งครรภ์	60

บทที่ 4 ความบกพร่องทางสติปัญญาที่ควรรู้จัก (ต่อ)

กลุ่มอาการทารกถูกเขย่า	62
ภาวะสไปน่า ไบฟีดา	65
สรุบท้ายบท	67
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	67

บทที่ 5 การประเมินบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

68

การประเมินเพื่อคัดกรอง	69
การประเมินเพื่อวินิจฉัย	74
การประเมินเพื่อวางแผนช่วยเหลือ	84
การประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษา	87
สรุบท้ายบท	93
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	93

บทที่ 6 บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย

94

นิยามของความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย	94
ลักษณะของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย	95
ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย	102
การศึกษาสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย	104
สรุบท้ายบท	107
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6	108

บทที่ 7 บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง

109

นิยามของความบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง	109
สิ่งแวดล้อมและบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง	111
ลักษณะของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาระดับรุนแรง	112
การจัดการพฤติกรรม	115
ความช่วยเหลือด้านการสื่อสาร	118
บริการทางการศึกษา	121
ความช่วยเหลือทางการแพทย์	124
คุณภาพชีวิต	128
สรุบท้ายบท	129
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7	130

บทที่ 8 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	131
ลักษณะของเด็กเล็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	132
การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	133
การทำงานร่วมกับผู้ปกครอง	139
ตัวอย่างโปรแกรมช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	141
สรุปท้ายบท	149
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8	149
บทที่ 9 ผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	150
ความแตกต่างระหว่างชีวิตในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่	151
ปัจจัยที่ส่งผลต่อชีวิตในวัยผู้ใหญ่	154
ความช่วยเหลือสำหรับผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	158
สรุปท้ายบท	167
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9	167
บทที่ 10 บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในชั้นเรียน	168
สิทธิทางการศึกษาของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ	168
การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา	173
หลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา	179
สรุปท้ายบท	183
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10	183
บทที่ 11 บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในชุมชน	184
การดำรงชีวิตอย่างอิสระ	186
การสอนทักษะในชุมชน	189
การทำงาน	191
การเปลี่ยนผ่านจากวัยเรียนสู่ชีวิตในชุมชน	194
แหล่งความช่วยเหลือในชุมชน	199
สรุปท้ายบท	201
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 11	201
บทที่ 12 หลักการสอนบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา	202
เจตคติของครู	203
สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้	204

บทที่ 12 หลักการสอนบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา (ต่อ)

ความสามารถปัจจุบันและเป้าหมายที่เหมาะสม	205
หลักการสอน	206
สื่อการสอน	212
สรุปท้ายบท	214
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 12	214

บทที่ 13 เทคนิคการสอน**215**

การวิเคราะห์งาน	216
การแต่งพฤติกรรม	217
การสอนแบบลูกโซ่	218
การสอนตรง	218
การใช้ตัวแบบ	220
เพื่อนช่วยสอน	220
การกระตุ้นเตือนและการลดความช่วยเหลือ	221
การกระตุ้นเตือนล่าช้า	222
การสอนที่ไม่ปล่อยให้ทำผิด	223
สรุปท้ายบท	225
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 13	225

บทที่ 14 เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก**226**

นิยามของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	227
ระดับของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	227
ประเภทของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	228
ประโยชน์ของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	233
อุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	234
ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการเลือกเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	235
การปรับใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา	236
สรุปท้ายบท	237
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 14	237

เฉลย**238****บรรณานุกรม****258**

บทที่ 1

ประวัติและเจตคติของสังคม

ความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นภาวะที่สมองบางส่วนถูกทำลายหรือทำงานได้ไม่เต็มที่ ส่งผลให้บุคคลนั้นมีพัฒนาการและความสามารถด้านต่าง ๆ ล่าช้ากว่าคนวัยเดียวกัน บางคนอาจมีพัฒนาการล่าช้าเพียงเล็กน้อย จึงมีความสามารถหลายด้านใกล้เคียงกับเพื่อนวัยเดียวกัน ในขณะที่บางคนมีพัฒนาการล่าช้าอย่างมากในทุกด้าน ความแตกต่างจึงเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่เล็ก ไม่ว่าประเทศใด เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อแตกต่างกันอย่างไร อัตราการเกิดความบกพร่องทางสติปัญญาในแต่ละชุมชนกลับใกล้เคียงกัน

ภาพ 1.1 ภาพวาดทารกในกลุ่มอาการดาวน์
ในยุคเรเนซองส์ (Renaissance)
ที่มา : <http://caslater.freesevers.com/disability3.htm>

ถึงแม้ความบกพร่องทางสติปัญญาจะเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ในโลกนี้ (ภาพ 1.1) แต่เจตคติที่ผู้คนในแต่ละยุคสมัยมีต่อภาวะนี้กลับเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เนื่องจากคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะนี้มากขึ้น เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย ซึ่งสะท้อนถึงเจตคติของสังคมที่มีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงความเป็นมาในอดีตและเข้าใจที่มาของสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

เนื้อหาในบทนี้

1. ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในต่างประเทศ
2. ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทย
3. เจตคติของสังคมที่มีต่อความบกพร่องทางสติปัญญา

ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในต่างประเทศ

นักโบราณคดีค้นพบหลักฐานว่าความบกพร่องทางสติปัญญาอุบัติขึ้นบนโลกตั้งแต่หลายพันปีก่อน (ภาพ 1.2) เช่น บันทึกลงในยุคมะโสโปเตเมียเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีภาวะสมองบวมน้ำ (Hydrocephalus) และบุคคลที่มีภาวะศีรษะเล็ก (Microcephaly) ระหว่างปี 1700-560 ก่อนคริสตกาล อีกทั้งบันทึกเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาบนกระดาษปาปิรุสในปี 1552 ก่อนคริสตกาลในสมัยอียิปต์ หรือแม้กระทั่งหลักฐานอื่น ๆ ในยุคกรีกและยุคโรมัน (Scheerenberger, 1983) แต่ในยุคนั้น ความบกพร่องทางสติปัญญามักถูกเหมารวมไปกับความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ความบกพร่องทางการเห็น ความบกพร่องทางการได้ยิน ความบกพร่องทางการพูดและภาษา หรือแม้กระทั่งโรคทางจิต หลักฐานทางประวัติศาสตร์จึงไม่ได้รับรู้ถึงบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเพียงภาวะเดียว (MacMillan, 1977)

ภาพ 1.2 รูปปั้นผู้ใหญ่ที่ภรรยา และลูกต้องคอยดูแล

ที่มา: <http://caslater.freesevers.com/ancient.htm>

ยุคก่อนคริสตกาลจนถึงปีค.ศ. 1600 บุคคลที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ถูกเรียกรวม ๆ ว่า “คนโง่ (Natural Fools)” หรือ “ปัญญาอ่อน (Idiots)” ต่อมา คำศัพท์ที่ใช้เรียกบุคคลเหล่านี้มีเพิ่มมากขึ้น เช่น Morons, Imbecile, Feeble-Minded ซึ่งแปลว่าคนโง่ ปัญญาอ่อน หรือสมองเสียหาย ในบางสังคม บุคคลเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปีศาจหรือถูกพระเจ้าลงโทษ บางคนถูกนำไปใช้สร้างความบันเทิงให้แก่คนชั้นสูงในสังคม เช่น เป็นตลกหลวงในพระราชวัง (Mutua, Siders, & Bakken, 2011; Thompson & Wehmeyer, 2008) จึงเห็นได้ว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในยุคนั้นไม่มีประโยชน์ต่อสังคมมากนัก และผู้คนในสังคมมีเจตคติทางลบต่อบุคคลเหล่านี้

ระหว่างปีค.ศ. 1600-1700 นักวิทยาศาสตร์และบุคลากรทางการแพทย์สามารถเชื่อมโยงความบกพร่องทางสติปัญญาเข้ากับสาเหตุทางการแพทย์ได้ เช่น ขนาดกะโหลกศีรษะที่เล็กหรือใหญ่เกินไป โรคลมบ้าหมู เยื่อหุ้มสมองอักเสบ เป็นสาเหตุให้บุคคลเหล่านั้นมีพฤติกรรมและการรู้คิดแตกต่างจากคนทั่วไป อีกทั้งยังมีการผ่าตัดสมองเพื่อค้นหาสาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย วิทยาการทางการแพทย์ที่ก้าวหน้ามากขึ้นทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมเชื่อว่าความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดจากปัจจัยทางชีวภาพเท่านั้น และภาวะนี้จะหายได้ด้วยวิธีการรักษาทางการแพทย์เท่านั้น ดังนั้น การดูแลบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในยุคนั้นจึงไม่เน้นด้านการสอน

จอห์น ล็อก (John Locke: 1632-1704) แพทย์ชาวอังกฤษที่ค้นคว้าหาความรู้ด้านปรัชญาอย่างจริงจังเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดที่ว่า “บุคคลบกร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้” ล็อกกล่าวว่า ทารกทุกคนเปรียบเสมือนผ้าขาวที่คนรอบข้างช่วยกันเติมสีต่าง ๆ ระหว่างที่เขาเติบโตขึ้นมา เด็กจึงเรียนรู้และได้รับอิทธิพลจากคนรอบข้าง นอกจากนี้ ล็อกยังอธิบายความแตกต่างระหว่างความบกร่องทางสติปัญญา (คนที่มีความปัญหาในการเรียนรู้และประมวลความรู้) และโรคทางจิต (คนที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง; Mutua et al., 2011) ต่อมา ซ็อง จาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau: 1712-1778) นักปรัชญาชาวสวิสได้สานต่อแนวคิดของล็อกด้วยการชี้ให้เห็นว่าประสาทสัมผัสเป็นศูนย์กลางของการรับรู้ข้อมูลของมนุษย์ บุคคลบกร่องทางสติปัญญาจึงสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสเช่นเดียวกับคนทั่วไป

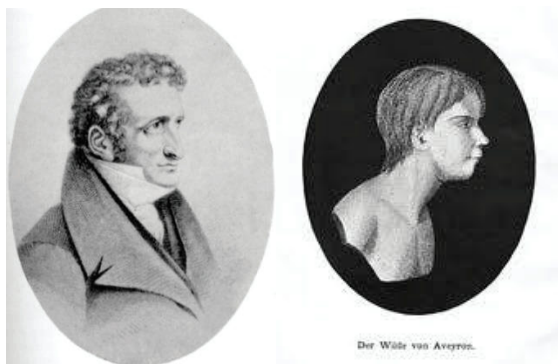
แนวคิดของปราชญ์ทางการศึกษาทั้งสองท่านนี้ไม่ได้รับความนิยม เพราะสังคมในยุคนั้นยังคงมองว่าความบกร่องทางสติปัญญาเป็นโรคชนิดหนึ่งที่แพทย์ยังไม่พบวิธีการรักษา สังคมจึงคิดว่าบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาได้ ส่งผลให้การดูแลบุคคลที่มีความบกร่องทางสติปัญญาเน้นการกักกันให้บุคคลเหล่านี้อยู่ห่างจากคนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม แนวคิดของล็อกและรูสโซก็มีคุณูปการต่อวงการการศึกษา เพราะทำให้เกิดบุคคลสำคัญที่แผ้วถางทางให้แก่การศึกษาพิเศษในยุคต่อมา

การจัดการศึกษาพิเศษอย่างเป็นทางการเป็นระบบเกิดขึ้นในยุโรปราวต้นปีค.ศ. 1809 เริ่มต้นจากนายแพทย์ ซ็อง มาร์ค อิทาร์ด (Jean Marc Itard: 1774-1838) ได้ข่าวว่าชาวบ้านพบเด็กคนหนึ่งที่มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ หลบซ่อนอยู่ในป่าอเวอรอง (Aveyron) ชานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส อิทาร์ดจึงขอเด็กคนนั้นมาดูแลและตั้งชื่อว่า *วิกเตอร์* (Victor; ภาพ 1.3) อิทาร์ดตั้งสมมติฐานว่า การที่วิกเตอร์ขาดทักษะต่าง ๆ เพราะไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ แล้วอิตาร์ดก็เริ่มสร้างโปรแกรมการฝึกอย่างเป็นระบบพร้อมบันทึกข้อมูลด้านการสอนและพัฒนาการของวิกเตอร์อย่างละเอียดเป็นเวลา 5 ปี จนวิกเตอร์สามารถดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน เข้าสังคม เขียนและอ่านคำต่าง ๆ ได้ ยกเว้นการพูด¹ (ยุวดี วิริยางกูร และ กุลยา ก่อสุวรรณ, 2565)

ถึงแม้วิทาร์ดจะสรุปว่าโปรแกรมการจัดการศึกษาของเขาไม่ได้ผลเพราะวิกเตอร์ยังพูดไม่ได้ แต่วงการการศึกษาพิเศษกลับยกย่องให้วิทาร์ดเป็นบิดาแห่งการศึกษาพิเศษ เพราะประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่การพัฒนาของวิกเตอร์ แต่เป็นความเชื่อมั่นของวิทาร์ดว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ รวมถึงการพัฒนาและนำโปรแกรมดังกล่าวมาสอนบุคคลที่บกพร่องระดับรุนแรงอย่างเป็นระบบนั่นเอง (MacMillan, 1977)

¹ วิกเตอร์ไม่ได้มีปัญหาด้านการได้ยินและอวัยวะในการเปล่งเสียงก็ไม่ได้มีปัญหา แต่วิกเตอร์กลับทำได้เพียงเปล่งเสียงที่ไม่มีความหมายบางเสียง อีกทั้งการตอบสนองต่อเสียงรอบตัวก็แตกต่างจากคนปกติ เช่น วิกเตอร์จะเหลือบตามองทุกครั้งที่ได้ยินเสียงกระเทาะเปลือกวอลนัท (วิกเตอร์ชอบรับประทานวอลนัทมาก) แต่กลับไม่สะดุ้งสะเทือนหรือแสดงอาการรับรู้ เมื่อมีเสียงป็นดังขึ้น พฤติกรรมของวิกเตอร์ทำให้นักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษสันนิษฐานว่า วิกเตอร์อาจมีภาวะออทิสติกทำให้ไม่สามารถพูดได้ (Cayea, 2006; French, 2000; Pinchot, 1948)

นายแพทย์ เอ็ดดูอาร์ด เซกวิน (Edouard Seguin: 1812-1880; ภาพ 1.4) ศิษย์เอกที่อิทาร์ดชักชวนให้เข้ามาทำงานกับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา จนในที่สุด เซกวินก็สร้างโปรแกรมการสอนบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาที่เป็นระบบมากกว่าอิทาร์ด องค์ประกอบสำคัญในการสอนของเซกวินคือ “การสอนเฉพาะบุคคล” และ “การจัดการพฤติกรรมของแต่ละบุคคล” ซึ่งบุคลากรในวงการการศึกษาพิเศษได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนบุคคลที่มีความบกพร่องทุกประเภทจนถึงทุกวันนี้ เซกวินมีผลงานที่โดดเด่นหลายด้าน เช่น การสอนเด็กบกพร่องทางสติปัญญาคนหนึ่งให้พูด เขียนหนังสือ และนับเลขได้ในเวลา 18 เดือนซึ่งถือเป็นเรื่องมหัศจรรย์ในยุคนั้น

ภาพ 1.3 ซ็อง มาร์ค อิทาร์ด และวิกเตอร์

ที่มา: http://www.hss.state.ak.us/gcdse/history/HTML_Content_Main.htm

ภาพ 1.4 เอ็ดดูอาร์ด เซกวิน

ที่มา: http://www.museumofdisability.org/original_panthreon_seguin.asp

เซกวินยังได้ตีพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการสอนบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอีกหลายเล่ม และในช่วงสุดท้ายของชีวิต เซกวินได้จัดตั้ง สมาคมบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลสำหรับผู้เสียสติ (Association of Medical Officers of Hospitals for the Insane) และกลายเป็น สมาคมว่าด้วยความบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการแห่งสหรัฐอเมริกา (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities หรือ AAIDD) ในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทต่อไป

แพทย์หญิง มาเรีย มอนเตสเซอร์รี (Maria Montessori: 1870-1952) เป็นอีกท่านหนึ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่าเด็กบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้หากครูมีวิธีการสอนที่เหมาะสม ขณะเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาแพทย์ที่มหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม (University of Rome) ประเทศอิตาลี มอนเตสเซอร์รีเปิดคลินิกเพื่อให้บริการสำหรับเด็กยากจนโดยไม่คิดค่าบริการ และได้รับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนสำหรับเด็กพัฒนาการล่าช้าในปีค.ศ. 1900 มอนเตสเซอร์รีได้รับอิทธิพลจากงานของอิทาร์ดและเซกวิน จึงสร้างโปรแกรมการศึกษาที่ให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสช่องทางต่าง ๆ และทดลองใช้โปรแกรมดังกล่าวกับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่โรงเรียนของตนจนเด็กมีพัฒนาการดีขึ้น เมื่องานของมอนเตสเซอร์รีได้รับความสนใจมากขึ้น รัฐบาลของประเทศอิตาลีจึงขอให้เธอทดลองใช้วิธีดังกล่าวกับเด็กปกติอายุ 1-6 ปีจำนวน 60 คนใน

ชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงโรมซึ่งปรากฏว่าได้ผลดีเช่นกัน โรงเรียนอนุบาลทั่วโลกจึงนำแนวคิดนี้ไปใช้อย่างแพร่หลาย (Biography, 2016)

ถึงแม้ปราชญ์ทางการศึกษาหลายท่านจะพยายามพิสูจน์ว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้ แต่สังคมในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ยังยึดมั่นในแนวคิดเดิมว่าบุคคลเหล่านี้เป็นอันตรายต่อสังคม ความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นโรคที่รักษาไม่หาย และเจตคติทางลบยังขยายต่อไปว่าบุคคลเหล่านี้เกิดจากเชื้อพันธุที่ไม่ดี ผู้คนในสังคมจึงเรียกร้องให้รัฐควบคุมบุคคลเหล่านี้ด้วยการทำหมัน การแบ่งที่อยู่ในสถาบันตามเพศ (แยกชายและหญิง) เพื่อไม่ให้บุคคลเหล่านี้มีโอกาส “แพร่พันธุ์ไม่ดี” เพราะเชื่อว่าการที่พ่อและแม่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะทำให้ลูกมีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย แนวคิดเช่นนี้เป็นที่รู้จักกันในนาม *แนวคิดยูจีนิกส์* (Eugenics Movement) โดยอาจารย์สาขาจิตวิทยาชาวอเมริกันชื่อ ดร.เฮนรี กอดดาร์ด (Henry Goddard: 1866-1957) ได้ตีพิมพ์รายงานเกี่ยวกับครอบครัวแคลลิค (Kallikak Family)² จนกลายเป็นหนังสือขายดีในยุคนั้น

แนวคิดดังกล่าวทำให้หลายรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายให้หน่วยงานของรัฐทำหมันให้แก่บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น นางสาวแครี บัค (Carrie Buck; ภาพ 1.5) เป็นเหยื่อรายแรกของกฎหมายฉบับนี้ แครีเป็นหญิงสาววัยรุ่นชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในรัฐเวอร์จิเนีย แม่ของแครีมีความบกพร่องทางสติปัญญา แครีจึงถูกส่งไปอยู่กับครอบครัวอุปถัมภ์ ต่อมา แครีถูกหลานชายของครอบครัวอุปถัมภ์กระทำชำเรา แครีตั้งท้อง เธอจึงถูกส่งไปยังสถาบันสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หลังคลอด สถาบันแห่งนั้นขอให้ศาลสั่งทำหมันให้แก่แครีภายใต้กฎหมายว่าด้วยการทำหมันแห่งรัฐเวอร์จิเนียปีค.ศ. 1924 (Virginia Sterilization Act of 1924) เพราะลูกสาวของแครีเริ่มแสดงให้เห็นว่ามีพัฒนาการล่าช้าด้วย ศาลเห็นว่าการที่ครอบครัวมีบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาติดต่อกันถึง 3 รุ่นอาจเป็นตัวบ่งชี้ถึงปัญหาทางพันธุกรรมในครอบครัวนั้น ศาลจึงตัดสินให้แครีเข้ารับการทำหมันเพื่อจะได้ไม่มีโอกาสมีลูกที่อาจบกพร่องทางสติปัญญาอีก กฎหมายดังกล่าวส่งผลให้หญิงสาวอเมริกันนับหมื่นรายต้องเข้ารับการทำหมันโดยไม่เต็มใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงบกพร่องทางสติปัญญาที่กำลังจะย้ายออกจากสถาบันสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (เหมือนโรงเรียนประจำ) เพื่อกลับไปใช้ชีวิตในชุมชนหรือบุคคลนั้นกำลังจะแต่งงาน

² ดร.เฮนรี กอดดาร์ดและทีมวิจัยสำรวจสมาชิกในครอบครัวของมาร์ติน แคลลิค (นามสมมติ) ทหารผ่านศึกที่มีภรรยาคนแรกเป็นหญิงชาวบ้านที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และภรรยาคนที่ 2 เป็นท่านผู้หญิงในสังคมชั้นสูง กอดดาร์ดรายงานว่าบุตรหลานส่วนใหญ่ที่เกิดจากภรรยาคนแรก มีการศึกษาต่ำ ฐานะยากจน ต้องโทษคุมขัง และบางคนมีความบกพร่องทางสติปัญญา ในขณะที่บุตรหลานที่เกิดจากหญิงสูงศักดิ์กลับมีการศึกษาสูง ฐานะร่ำรวย ประกอบอาชีพที่ได้รับการยกย่องในสังคม กอดดาร์ดจึงสรุปว่าแม่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีบุตรหลานบกพร่องทางสติปัญญาด้วย และบุคคลเหล่านี้จะแพร่พันธุ์ได้มากกว่าคนทั่วไปถึงสองเท่า (Plucker, 2013) แต่ข้อผิดพลาดของงานวิจัยนี้คือ กอดดาร์ดไม่ได้คำนึงถึงอิทธิพลของการเลี้ยงดูและต้นทุนทางสังคมเลย

ภาพ 1.5 แครี บัค และมารดา

ที่มา: http://www.evolutionnews.org/2007/05/darwin_day_in_may_buck_vs_bell003669.html

ภาพ 1.6 ทหารนาซีจับขบวนการยิวเข้าคุมขังในค่ายกักกัน

ที่มา: www.dailymail.co.uk/news/article-2157725/Nazi-horrors-revisited-The-Holocaust-survivors-develop-PTSD-old-age.html

ความเชื่อผิด ๆ เรื่องการแพร่พันธุ์ไม่ดีขึ้นจึงลงเพราะเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของทหารนาซีในประเทศเยอรมนี (ภาพ 1.6) เริ่มต้นจากแนวคิดของ นายพล ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler: 1889-1945) ที่เชื่อว่า ขาวยิว คนเร่ร่อน และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและ/หรือสติปัญญาเป็นเชื้อพันธุ์ที่มีตำหนิ หากกำจัดบุคคลเหล่านี้ออกไปได้ ประเทศเยอรมนีจะเหลือแต่เผ่าพันธุ์ที่ดีและประเทศจะพัฒนาไปได้ไกลกว่าที่เป็นอยู่ ทหารนาซีจึงคุมตัวผู้คนเหล่านี้ไว้ในค่ายกักกันที่กระจายอยู่ทั่วประเทศเยอรมนีและในบางประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของทหารนาซี คนในค่ายส่วนใหญ่เสียชีวิตเพราะถูกจับเข้ากระโจมก๊าซพิษ และบางส่วนเสียชีวิตเพราะทำงานหนัก ความอดอยาก ความหนาว โรคระบาดในที่คุมขัง หรือถูกแพทย์นาซีใช้เป็น “หนูทดลอง” ในงานวิจัยของตน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้คนในสังคมเริ่มทนไม่ได้กับการที่ทหารนาซีฆ่าคนบริสุทธิ์ประมาณหกล้านคนในเวลาเพียงสามปี (United States Holocaust Memorial Museum, 2016) เหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในยุโรปทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งตระหนักถึงความเป็นจริงว่า การฆ่าคนบริสุทธิ์เพื่อให้โลกนี้ไม่มีคนบกพร่องนั้นนอกจากจะไร้ศีลธรรมแล้วยังเป็นแนวคิดที่เป็นไปไม่ได้ เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นธรรมชาติของมนุษย์ สังคมจึงไม่สามารถกำจัดบุคคลที่มีความบกพร่องออกไปได้ เช่นเดียวกับที่ไม่สามารถกำจัดบุคคลที่ฉลาดกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมออกไปได้เช่นกัน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ประมาณปีค.ศ. 1950-1960) พ่อแม่ของบุคคลที่มีความบกพร่องเริ่มปฏิเสธความเห็นของบุคลากรทางการแพทย์ที่แนะนำให้ส่งบุตรหลานที่บกพร่องทางสติปัญญาเข้าเรียนในสถาบันเฉพาะทาง พ่อแม่ส่วนหนึ่งตัดสินใจสอนลูกเองที่บ้านและพ่อแม่บางครอบครัวรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และจ้างครูมาสอนลูก ๆ ของตนที่บ้านของคนใดคนหนึ่ง ส่งผลให้สถาบันขนาดใหญ่ในโลกตะวันตกเสื่อมความนิยมลงเรื่อย ๆ หลังจากนั้น พ่อแม่และครอบครัวของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญายังมีบทบาทอย่างมากในการเรียกร้องบริการจากรัฐตามสิทธิที่ลูกของตนในฐานะประชากรคนหนึ่งพึงได้รับ

บุคคลสำคัญที่จุดประกายให้แนวคิดเรื่อง “การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม” ได้รับการยอมรับมากขึ้น คือ *ดร.เบงต์ เนียร์เย่* (Bengt Nirje: 1925-2006; ภาพ 1.7) ผู้อำนวยการสมาคมเด็กปัญญาอ่อนแห่งสวีเดน (Swedish Association for Retarded Children) เนียร์เย่ จัดให้เด็กบกพร่องทางสติปัญญาในสมาคมฯ ได้ทำกิจวัตรประจำวันเหมือนเด็กปกติทุกอย่าง ผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจมากจนแนวคิดของเนียร์เย่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ในปีค.ศ. 1969 เนียร์เย่เขียนบทความเกี่ยวกับ *หลักการทำให้เป็นปกติ* (The Normalization Principle) ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการดูแลบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาจนถึงทุกวันนี้

ภาพ 1.7 เบงต์ เนียร์เย่ ผู้ริเริ่มแนวคิดหลักการทำให้เป็นปกติ ที่มา: www.museumofdisability.org/advocacy_self_1950s.asp

เนียร์เย่อธิบายว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาจะมีพัฒนาการดีขึ้น ถ้าเขาได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเหมือนคนปกติ ในเวลาเดียวกับคนปกติ ได้เข้าร่วมกิจกรรมและเทศกาลสำคัญในชุมชนเหมือนคนปกติ มีโอกาสได้เลือก ได้ทำตามความฝัน ได้รับการยอมรับ ได้มีความรักและมีครอบครัว มีงาน มีรายได้ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในมาตรฐานเดียวกับคนปกติ (Nirje, 1969) นับตั้งแต่นั้นมา บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจึงได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น มีโอกาสในการเข้าเรียนร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันที่มีพัฒนาการปกติ เช่น การเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านโดยไม่ต้องเดินทางไกล ๆ เพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy: 1917-1963) เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ.1961 ผู้คนส่วนใหญ่ชื่นชมในตัวประธานาธิบดีเคนเนดีอย่างมาก ทำให้น้องสาวของประธานาธิบดีที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา *โรสแมรี เคนเนดี* (Rosemary Kennedy) ได้รับความสนใจและความสงสารในเวลาเดียวกัน (ภาพ 1.8) เจตคติเช่นนี้แผ่ขยายไปยังบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคนอื่น ๆ ด้วย

ภาพ 1.8 โรสแมรี เคนเนดี

ที่มา: www.pinterest.com/loraine0986/rosemary-kennedy/

ในยุคนั้น ประธานาธิบดีเคนเนดียังได้ก่อตั้ง *คณะกรรมการของประธานาธิบดีเพื่อทำงานเกี่ยวกับความบกพร่องทางสติปัญญา* (The President’s Panel of Mental Retardation หรือ PPMR)

เพื่อพัฒนาบริการและองค์ความรู้เกี่ยวกับความบกพร่องทางสติปัญญาในหลายด้าน เช่น การวิจัยเพื่อหาสาเหตุของความบกพร่องทางสติปัญญา การป้องกันปัญหาสุขภาพ การจัดโปรแกรมการศึกษา บริการทางคลินิก ตลอดจนการปรับปรุงวิธีการดูแลและสถานที่อำนวยความสะดวกที่ช่วยให้บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาได้รับความช่วยเหลือในชุมชนของตนเอง และเนียร์เย่ก็เป็นสมาชิกในคณะกรรมการฯ นั้นด้วย

ดร. วูล์ฟ วูล์ฟเฟนส์เบอร์เกอร์ (Wolf Wolfensberger: 1934-2011; ภาพ 1.9) อาจารย์จิตวิทยาชาวอเมริกันช่วยขยายหลักการทำให้เป็นปกติของเนียร์เยให้กว้างขึ้นด้วยแนวคิด *การยกระดับบทบาทในสังคม* (Social Role Valorization) ในปีค.ศ. 1983 วูล์ฟเฟนส์เบอร์เกอร์อธิบายว่า บทบาททางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อบุคคลที่มีความบกพร่องได้แสดงบทบาทที่มีเกียรติในสังคม เช่น ได้เป็นผู้ทำประโยชน์เพื่อสังคม เป็นผู้บริจาค เป็นผู้เสียภาษี บุคคลนั้นจะพยายามพัฒนาตัวเอง ส่งผลให้บุคคลนั้นมีพัฒนาการดีขึ้น ในทางตรงกันข้าม การที่บุคคลนั้นถูกกดลงไปอยู่ในสถานะที่ต่ำต้อยในสังคม เช่น การอยู่ในสถาบันหรือสถานศึกษาที่กีดกันเขาออกจากสังคมของคนปกติ หรือเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียว จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกที่ตัวเองไร้ค่า และความรู้สึกนี้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกต่อตนเองในระยะยาวอีกด้วย (AAIDD, 2023a; Wolfensberger, 2000)

ภาพ 1.9 วูล์ฟ วูล์ฟเฟนส์เบอร์เกอร์

ที่มา: <https://actionctr.org/resources/profiles-in-courage/wolf-wolfensberger/>

ภาพ 1.10 ลอยด์ ดันน์

ที่มา: <http://kc.vanderbilt.edu/site/about/history/page.aspx?id=104>

นักการศึกษาอีกท่านหนึ่งที่จุดประกายให้แก่วงการการศึกษาพิเศษในต่างประเทศคือ *ดร. ลอยด์ ดันน์* (Lloyd Dunn: 1957-2006; ภาพ 1.10) ผู้ทำการศึกษาระดับการเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเล็กน้อยในห้องเรียนปกติและห้องเรียนพิเศษ ดันน์รายงานว่า เด็กทั้งสองกลุ่มมีความก้าวหน้าทางวิชาการใกล้เคียงกัน แต่เด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้เรียนกับเด็กปกติในห้องเรียนรวมกลับได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมมากกว่าเด็กบกพร่องทางสติปัญญาในห้องเรียนพิเศษ (Dunn, 1968) บทความของดันน์ทำให้การจัดการศึกษาพิเศษเปลี่ยนจากการเรียนการสอนเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนเฉพาะทางหรือห้องเรียนพิเศษมาเป็นการเรียนรวม และด้วยการผลักดันของนักวิชาการและผู้ปกครองของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและความบกพร่องประเภทอื่น ทำให้รัฐบาลอเมริกันประกาศกฎหมายการศึกษาสำหรับคนพิการในปีค.ศ. 1972 และปรับปรุงเป็น *กฎหมายการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความ*

บกพร่อง (Individuals with Disabilities Education Act หรือ IDEA) ในปีค.ศ. 1975 ที่ยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553ก)

องค์กรสเปเชียล โอลิมปิกส์ (Special Olympics, 2016) เป็นหน่วยงานไม่แสวงหาผลกำไรที่เน้นการแข่งขันกีฬาสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตั้งแต่ปีค.ศ. 1968 เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีร่างกายแข็งแรง มีทักษะที่จำเป็นในชีวิต และภูมิใจในความสำเร็จของตน องค์กรนี้ถูกก่อตั้งโดย นางสาว ยูนิซ เคนเนดี ชรีเวอร์ (Eunice Kennedy Shriver) น้องสาวของโรสแมรี เคนเนดี ยูนิซเล่าว่าเธอเล่นกีฬากับโรสแมรี (พี่สาว) มาตั้งแต่เด็ก เธอจึงแปลกใจที่เห็นว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเหมือนโรสแมรี

ในช่วงแรก องค์กรสเปเชียล โอลิมปิกส์มุ่งเน้นไปที่กีฬา แต่ระยะหลัง หน่วยงานนี้มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิให้แก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย เช่น การรณรงค์ให้ผู้คนในสังคมหยุดใช้คำที่ขึ้นต้นด้วย R ที่ทำร้ายจิตใจบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาและครอบครัวของคนเหล่านั้น (R-word, 2016) และการใช้คำที่เน้นความเป็นมนุษย์มากกว่าเน้นที่ความพิการ (People First Language) เช่น การใช้คำว่า A Person with Disability หมายถึงคนที่มีความบกพร่อง (มองที่ “คน” ก่อนความพิการ) แทนคำว่า Disabled Person (“ความพิการ” มาก่อนคน; Special Olympics, 2016)

ต่อมา องค์กรสเปเชียล โอลิมปิกส์ยังให้การสนับสนุนครอบครัวของโรซ่า มาร์เซลลิโน (Rosa Marcellino) เด็กหญิงในกลุ่มอาการดาวน์วัย 9 ปี ในการผลักดันแนวคิดเหล่านี้ไปยังภาครัฐ จนรัฐบาลอเมริกันตัดสินใจประกาศ “กฎหมายของโรซ่า (Rosa’s Law)” ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา สุขภาพ และอาชีพเปลี่ยนคำว่า Mental Retardation และ Mentally Retarded ในเอกสารราชการทุกฉบับเป็นคำว่า Intellectual Disability ในปีค.ศ. 2010

ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทย

ถึงแม้ประเทศไทยไม่เคยมีบันทึกเกี่ยวกับชีวิตของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในสมัยโบราณ แต่ผู้เฒ่าหลายคนที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปได้เล่าเหตุการณ์ในวัยเด็กของตัวเองว่า ในหมู่บ้านหรือชุมชนเกือบทุกแห่งในประเทศไทยจะมี “คนบ้า” ที่ไม่สามารถดูแลตนเอง ไม่สามารถคิดหรือหาเลี้ยงชีพได้ คนในชุมชนจึงมักเห็นคนเหล่านี้ถูกล่ามโซ่หรือถูกขังไว้ในบ้าน คนเหล่านี้เปรียบเสมือนเด็กที่ครอบครัวต้องดูแลไปตลอดชีวิต บางคนที่ครอบครัวไม่ดูแลจะออกมาเร่ร่อนขอทานตามงานวัด (Kosuwat, Viriyangkura, & Swerdlik, 2014) จึงเห็นว่าชีวิตของคนไทยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในอดีตไม่ต่างจากชีวิตของชาวตะวันตกที่มีภาวะนี้เมื่อหลายร้อยปีก่อน อีกทั้งผู้คนในสังคมยังเหมารวมคนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย บกพร่องทางสติปัญญา และคนที่ เป็นโรคทางจิตว่าเป็น “คนไม่สมประกอบ” เหมือนกัน จึงไม่น่าแปลกใจที่ภาครัฐจะดูแล

บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและผู้ป่วยทางจิตในโรงพยาบาลสมเด็จพระยาด้วยวิธีการเดียวกัน (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553ก)

เมื่อศึกษาประวัติของระบบการศึกษาพิเศษในประเทศไทย เราจะพบว่าบุคคลที่มีความบกพร่องในอดีตถูกทอดทิ้งหรือถูกรังเกียจดังเช่นที่เกิดขึ้นทั่วโลก ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายในประเทศไทยจึงไม่เคยให้ความสนใจแก่บุคคลเหล่านี้ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าภาครัฐเริ่มสนใจบุคคลเหล่านี้คือ การออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ที่ยกเว้นว่าเด็กพิการไม่ต้องเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเหมือนเด็กทั่วไป ต่อมา นักการศึกษาพยายามจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย แต่ยังไม่เป็นระบบจริงจัง จนกระทั่ง *นางสาวเจนวีฟ คอลฟิลด์* (Genevieve Caulfield: 1888-1972) คุณครูตาบอดชาวอเมริกันเข้ามาในประเทศไทยและประดิษฐ์อักษรเบรลล์ภาษาไทยให้แก่นักเรียนตาบอดในปี พ.ศ. 2481 อีกทั้งยังจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์เมื่อปีพ.ศ. 2482 (มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2561)

รัฐบาลไทยเริ่มรู้จักความบกพร่องทางสติปัญญาเมื่อองค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) เข้ามาสำรวจสถิติคนบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทยในปีพ.ศ. 2499-2500 ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น องค์การอนามัยโลกรายงานว่าประเทศไทยมีบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด รายงานดังกล่าวทำให้กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขส่ง *นายแพทย์รสขง ทศนาถุชลี* ไปศึกษาด้านความบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเทศอังกฤษ (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553ก)

บริการด้านการแพทย์

วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2503 กองโรงพยาบาลโรคจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ภายใต้การนำของ *ศาสตราจารย์นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว* รองอธิบดีกรมการแพทย์ในขณะนั้น ได้ดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลเพื่อให้การบำบัดรักษาบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาขึ้นเป็นแห่งแรกในพื้นที่ 26 ไร่เศษของโรงพยาบาลโรคติดต่อของกรมอนามัย ซึ่งต่อมา กรมการแพทย์ได้เจรจากับเทศบาลนครกรุงเทพเพื่อขอพื้นที่เพิ่มเติมจนเป็น 32 ไร่ และตั้งชื่อว่า “โรงพยาบาลปัญญาอ่อน”

โรงพยาบาลแห่งนี้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2505 และนายแพทย์รสขง ทศนาถุชลี เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลคนแรก โรงพยาบาลเริ่มให้บริการด้วยการรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำนวน 20 คนจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยามาบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ต่อมารับเพิ่มเติมอีก 5 คน รวมเป็น 25 คน นอกจากบริการในระยะนั้นจะเป็นการพัฒนาบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาแล้ว วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของโรงพยาบาลคือ เป็นหน่วยอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงพยาบาลด้านการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพแก่บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาด้วย

ภาพ 1.11 สถาบันราชานุกูล (หรือโรงพยาบาลปัญญาอ่อนในขณะนั้น) เมื่อปีพ.ศ. 2505

ที่มา: <http://www.rajanukul.com/>

หลังจากนั้น กรมการแพทย์ได้ส่งแพทย์หญิงวันรุณี คมกฤษไปศึกษาดูงานด้านการบำบัดรักษาและดูแลเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อจะได้กลับมาจัดบริการสำหรับบุคคลเหล่านี้เป็นรูปธรรม และแพทย์หญิงวันรุณีได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งนั้นในเวลาต่อมา บริการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในยุคนั้นถือเป็นบริการครบวงจร เริ่มตั้งแต่โปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการตั้งแต่วัยแรกเริ่มสำหรับเด็กแรกคลอด จนถึงการศึกษาอาชีพแบบโรงงานในอารักขาสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ (ภาพ 1.11)

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า โรงพยาบาลราชานุกูล เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 และกลายเป็นสถาบันราชานุกูลในปัจจุบัน นอกจากหน้าที่ในการให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแล้ว สถาบันราชานุกูลยังให้บริการแก่เด็กปกติ เด็กที่เสี่ยงต่อปัญหาด้านพัฒนาการ สติปัญญา หรือสุขภาพจิตอีกด้วย (สถาบันราชานุกูล, 2566)

บริการด้านการศึกษา

ในปีพ.ศ. 2499 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทดลองจัดตั้งห้องเรียนพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้าในโรงเรียนทั่วไป 4 แห่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดนิมมานรดี และโรงเรียนวัดหนึ่ง ต่อมา ในปีพ.ศ. 2509 ได้ขยายต่อไปอีก 5 แห่ง และในปี พ.ศ. 2509 กรมสามัญศึกษาลดห้องเรียนพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้าเหลือเพียง 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดหนึ่ง โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ และโรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส

ในปีพ.ศ. 2506 โรงพยาบาลราชานุกูลได้จัดชั้นเรียนพิเศษเพื่อสอนเด็กอายุ 7-18 ปีที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยแบ่งเป็นเด็กระดับเรียนได้ ระดับฝึกได้ และระดับรุนแรง และในปีพ.ศ. 2507 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงได้เสด็จเปิดโรงเรียนราชานุกูล ซึ่งตั้งอยู่ในโรงพยาบาลราชานุกูลนั่นเอง (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553ก; สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2559)

นอกจากหน่วยงานของรัฐแล้ว ในปีพ.ศ. 2505 หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตรพร้อมผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันก่อตั้ง มูลนิธิช่วยเด็กปัญญาอ่อน (มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ในปัจจุบัน) สำนักงานชั่วคราวตั้งอยู่ในโรงพยาบาลราชานุกูล และในปีพ.ศ. 2519 มูลนิธิฯ ได้ก่อตั้งโรงเรียนปัญญาวุฒิกิจสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อย แล้วขยายเป็นโรงงานในอารักขาเพื่อฝึกอาชีพบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาผู้ใหญ่นั้น จากนั้น มูลนิธิฯ จึงขยายงานไปยังจังหวัดนครปฐม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดสงขลา จนกระทั่งปีพ.ศ. 2525 มูลนิธิฯ ได้เปิด “ศูนย์การเรียนรู้พิเศษประกาศาปัญญา” เพื่อสอนบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลางถึงรุนแรง ต่อมาในปีพ.ศ. 2527 มูลนิธิฯ ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กพิเศษชุมชนคลองเตย เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเล็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอ่อนเข้าเรียน (มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2559; สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2559)

ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า ในขณะที่วงการการศึกษาและหน่วยงานที่ให้บริการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโลกตะวันตกมีการเคลื่อนไหวอย่างมากในเวลาหลายร้อยปี แต่ประเทศไทยเพิ่งได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์จากประสบการณ์เหล่านั้นในเวลา 60-70 ปีที่ผ่านมา อีกทั้งบริบทและวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างจากโลกตะวันตกทำให้การศึกษาพิเศษในประเทศไทยไม่ได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและเข้มข้นดังเช่นในโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศสะท้อนถึงเจตคติที่คนในสังคมมีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงจะสรุปเจตคติสำคัญไว้ในเนื้อหาส่วนต่อไป

เจตคติของสังคมที่มีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา

ความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นพร้อมกับสังคมมนุษย์ เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเรื่องธรรมชาติ เราจึงไม่สามารถกำจัดความบกพร่องทางสติปัญญาให้หมดไปได้ ดังนั้น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยนั้น ไม่ใช่ลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่เป็นเจตคติของผู้คนในสังคม

ความเข้าใจผิด

1. ความบกพร่องทางสติปัญญาไม่ใช่อาการเจ็บป่วย เราจึงไม่ควรใช้คำว่า “โรค”
2. ความบกพร่องทางสติปัญญาไม่ใช่โรค ความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับบุคคลเหล่านี้จึงไม่ใช่การรักษา (เพราะเราไม่สามารถกู้สมองส่วนที่เสียหายไปแล้วให้ฟื้นคืนมาได้) แต่เป็นการสอนความรู้และทักษะที่จำเป็น เพื่อป้อนข้อมูลให้แก่สมองส่วนที่ยังทำงานอยู่
3. ความบกพร่องทางสติปัญญาไม่ใช่โรคติดต่อ จึงไม่สามารถถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาจึงไม่ควรรังเกียจหรือกีดกันบุคคลเหล่านี้
4. ลูกของพ่อแม่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่จำเป็นต้องมีความบกพร่องทางสติปัญญาเสมอไป

ความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นเรื่องของแนวคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนแต่ละยุคสมัยนั้น แสดงว่า บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาจะมีภาพลักษณ์ที่ดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับมุมมองของคนในสังคมนั้น ในส่วนนี้ ผู้เขียนขอสรุปเจตคติของคนในสังคมที่มีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ครูและผู้ปกครองได้เลือกใช้เจตคติที่จะเป็นประโยชน์ในการดูแลบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาอย่างแท้จริง (กุลยา ก่อสุวรรณ, 2553ก; Kosuwan et al., 2014; Wehmeyer & Schalock, 2013)

ความบกพร่องทางสติปัญญาเปรียบเหมือนสิ่งชั่วร้าย

บันทึกทางประวัติศาสตร์ในสมัยอียิปต์ สเปนาร์ต้า โรมัน จีน ฯลฯ ทำให้เห็นว่าสังคมมองบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในทางลบ เช่น ชาวสเปนาร์ต้าในยุคกรีกโบราณมีประเพณีว่า ทารกที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสติปัญญาต้องถูกโยนทิ้งหน้าผา หรือ คนในสมัย 7,000 ปีก่อนคริสตกาลเชื่อว่าความบกพร่องทางสติปัญญา โรคทางจิต หรือโรคลมชักเกิดจากการถูกปีศาจเข้าสิง สังคมจึงพยายามกำจัดหรือทำลายวิญญูณชั่วร้ายนั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจับกदन้า การเขียนดี

คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ชาวพุทธเชื่อเรื่องผลของกรรม แต่ถึงแม้จะเชื่อว่าความพิการเกิดจากบาปกรรมในอดีต ทำให้บุคคลนั้นต้องชดใช้กรรม ชาวพุทธแท้ก็จะพยายามทำปัจจุบันให้ดีที่สุด เช่น การช่วยเหลือให้คนพิการมีชีวิตที่ดีขึ้น การให้ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะของคนพิการ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพ่อแม่ของเด็กพิการคิดว่าความพิการเกิดจากบาปกรรมในอดีต พ่อแม่ส่วนใหญ่จึงมักมีเจตคติทางลบและปฏิบัติต่อลูกผิด ๆ ดังนี้ แบบที่หนึ่ง เศร้าโศกเสียใจและโทษตัวเองว่าบาปกรรมของพ่อแม่ทำให้ลูกมีความพิการ แบบที่สอง ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรมโดยไม่คิดจะสอนให้ลูกมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เพราะเชื่อว่าอย่างไรก็ต้องทนลำบากไปจนกว่าจะหมดกรรม และแบบที่สาม พ่อแม่เหล่านี้อาจพาลูกไปสะเดาะเคราะห์เพื่อให้ตนและลูกหมดกรรมเร็วขึ้น ไม่ว่าพ่อแม่และครอบครัวจะมีปฏิกริยาอย่างไรก็ตาม การปฏิบัติเหล่านี้ไม่ได้ช่วยให้เด็กบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการดีขึ้น

ความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นเรื่องน่าอับอาย

ในยุคแรก ๆ ที่บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาถูกเรียกด้วยคำที่มีความหมายในทางลบ ทำให้ครอบครัวรู้สึกอับอาย ครอบครัวส่วนใหญ่จึงเลี้ยงดูสมาชิกที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ในบ้าน ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเรียนรู้จากโลกภายนอก บางครอบครัวอาจเก็บเรื่องนี้เป็นความลับ จึงปกปิดไม่ให้คนอื่นรู้ว่าตนมีญาติพี่น้องบกพร่องทางสติปัญญา บางคนโกหกว่าลูกเสียชีวิตขณะคลอด โดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูงจะยิ่งคำนึงถึงสายตาของคนรอบข้างมากขึ้น

เจตคติเหล่านี้ยังทำให้สถานการณ์ของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเลวร้ายลง เพราะบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้อง ไม่ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตอย่างคนปกติในชุมชน อีกทั้งสมาชิกในครอบครัวยังต้องระแวงและกังวลในการเก็บความลับนั้นไว้อีกด้วย

บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเป็นอันตรายต่อสังคม

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แนวคิดเดิมที่ดี (เน้นการฝึกบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเพื่อให้เขาสามารถกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน) ได้เปลี่ยนไปเป็นความเชื่อว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเป็นอันตรายต่อสังคม ผู้คนจึงพยายามกีดกันบุคคลเหล่านี้ออกไป ดังนั้น สถาบันในยุคนั้นจึงเปลี่ยนจากสถานที่พักชั่วคราวมาเป็นสถานที่ดูแลแบบประจำเพื่อ “เก็บ” คนเหล่านี้ไม่ให้ออกมาปะปนกับคนในสังคม เพราะสังคมมีความเชื่อผิด ๆ ว่าคนที่เป็นโรคทางจิตหรือ “คนบ้า” (รวมถึงคนบกพร่องทางสติปัญญาในสมัยนั้น) ไม่สามารถรักษาให้หายและไม่สามารถกลับไปอยู่ที่บ้านได้ (ภาพ 1.12)

ในยุคหนึ่ง ความบกพร่องทางสติปัญญาถูกมองว่าเป็นโรคที่ติดต่อกับบุคคลหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งผ่านการสัมผัส ผู้ใกล้ชิดจึงอาจมีอาการเหมือนกับบุคคลเหล่านี้ ผู้ปกครองของเด็กคนอื่นในโรงเรียนจึงสั่งห้ามไม่ให้บุตรหลานของตนเล่นหรือคลุกคลีใกล้ชิดกับเพื่อนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ในยุคนั้น เด็กในกลุ่มอาการดาวน์ได้รับผลกระทบรุนแรงกว่าเด็กกลุ่มอื่น เพราะความบกพร่องทางสติปัญญานั้นเห็นได้จากหน้าตา

และร่างกาย ดังนั้น การปฏิบัติต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในยุคนั้นจึงเป็นการแบ่งแยก ไม่อยากอยู่ร่วมกัน การให้บริการและการจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดในสถานที่เฉพาะ เช่น โรงเรียนราชานุกูลที่ตั้งอยู่ในสถาบันราชานุกูล หรือโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

ภาพ 1.12 สถานดูแลในยุคนั้นที่เชื่อว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเป็นอันตรายต่อคนในสังคม

ที่มา: http://www.hss.state.ak.us/gcdse/history/HTML_Content_Main.htm

ภาพ 1.13 บุคคลที่มีความบกพร่องได้รับความเมตตาสงสาร

ที่มา: www.hss.state.ak.us/gcdse/history/HTML_Content_Main.htm

บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาได้รับความเมตตาสงสาร

คนเราจะรู้สึกสงสารเมื่อเราคิดว่าบุคคลนั้นอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าเรา เมื่อสังคมในอดีตมองบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเป็นคนที่ต่ำต้อย สังคมจึงมองว่าคนเหล่านี้น่าสงสาร น่าสมเพช น่าเห็นใจ ความช่วยเหลือของคนในยุคนั้นจึงเน้นไปที่การบริจาคทานเป็นส่วนมาก และบริการที่รัฐจัดให้จึงเป็นสวัสดิการที่ให้ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัย และยารักษาโรค อีกทั้งยังจัดสถานบริการสำหรับบุคคลเหล่านี้โดยเฉพาะ รวมถึงการเรียกรายเงินเพื่อให้การช่วยเหลือ แต่ไม่ได้เน้นการสอนเพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีพัฒนาการดีขึ้น (ภาพ 1.13) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะต้องการความช่วยเหลือจากคนรอบข้างมากกว่าคนทั่วไป แต่เขาไม่ได้ต้องการความสงสาร เพราะเขาก็มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาได้รับการปฏิบัติเช่นคนทั่วไป

ถึงแม้บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาจะแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในหลายด้าน เช่น รูปร่าง หน้าตา ความเร็วในการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ พฤติกรรมที่แสดงถึงปัญหาทางการเรียนและ/หรือการสื่อสาร แต่บุคคลเหล่านี้ก็มีจิตใจและต้องการมีชีวิตปกติเหมือนคนทั่วไป ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มมากขึ้นของคนในสังคม ประกอบกับการเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มนี้ให้มองเขาเป็น “คน” ทำให้เจตคติที่สังคมมีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในปัจจุบันเป็นไปในทางบวกมากขึ้น นักการศึกษาในยุคนั้นพยายามส่งเสริมบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะความเท่าเทียมทางการศึกษา

เช่น การได้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติตั้งแต่เด็กทั่วไป มีโอกาสทำกิจกรรมในชุมชนของตัวเองมากขึ้น มีโอกาสเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาหรือระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการได้ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้นด้วย (ภาพ 1.14)

ถึงแม้ความคิด ความเชื่อ หรือเจตคติของสังคมโดยรวมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น แต่เรายังคงพบว่า บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในบางชุมชนยังได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม จึงเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกคน โดยเฉพาะนักการศึกษาหรือครูการศึกษาพิเศษที่มีหน้าที่ดูแลบุคคลเหล่านี้ที่ต้องทำหน้าที่พิทักษ์และเรียกร้องสิทธิให้แก่บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาเพื่อให้สังคมที่ตนเองอาศัยอยู่มีเจตคติและวิถีปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ภาพ 1.14 คนบกพร่องทางสติปัญญาสามารถใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป

ที่มา: www.thinkcollegeillinois.org/StudentsWithDinPSE.php

การสร้างเจตคติทางบวกต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญานั้นไม่เพียงทำให้เขามีความสุขและมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์มากขึ้น แต่ยังทำให้เขามีพัฒนาการดีขึ้นด้วย เพราะเมื่อคนรอบข้างมองว่าเขาเป็นคนปกติ คนรอบข้างจะมีความคาดหวังต่อบุคคลเหล่านี้มากขึ้น บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาก็จะใช้ความพยายามมากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของคนรอบข้าง เมื่อเขาใช้ความพยายามมากขึ้น โอกาสที่เขาจะประสบความสำเร็จก็มีมากขึ้น เมื่อเขาประสบความสำเร็จหรือมีความสามารถมากขึ้น ผู้คนรอบข้างก็จะปรับระดับความคาดหวังต่อบุคคลเหล่านี้ให้สูงขึ้นอีก เจตคติของคนรอบข้างจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือและดูแลบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนั้น หากครูปรับเจตคติของตนเองและบุคคลรอบข้างให้เป็นไปในทางบวกและอยู่ในระดับที่เหมาะสม บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาก็จะมีโอกาสพัฒนาตนเองและแสดงความก้าวหน้าให้คนรอบข้างเห็นได้

สรุปท้ายบท

สังคมในอดีตเข้าใจผิดว่า ความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดจากภูตผีปีศาจเข้าสิง แต่เมื่อวิทยาการทางการแพทย์ก้าวหน้ามากขึ้น ความบกพร่องทางสติปัญญาจึงถูกเชื่อมโยงกับความผิดปกติของสมอง ถึงแม้บุคคลสำคัญหลายคนจะพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้และมีพัฒนาการดีขึ้นได้

การศึกษาพิเศษในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อคุณครูเจนวีฟ คอลฟิลด์เริ่มสร้างห้องเรียนสำหรับเด็กตาบอด ตามมาด้วยการสำรวจบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาขององค์การอนามัยโลก จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต่าง ๆ ก็เริ่มจัดให้มีห้องเรียนและสถานศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

เจตคติของคนในสังคมส่งผลต่อความช่วยเหลือที่บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาได้รับ เช่น เมื่อความบกพร่องทางสติปัญญาหมายถึงการถูกพระเจ้าลงโทษ การชดใช้กรรมเก่า เป็นเรื่องน่าอับอาย เป็นอันตราย เป็นโรคติดต่อ คนในสังคมก็จะปกปิดหรือกีดกันคนเหล่านี้ออกไป หรือหากสังคมคิดว่าบุคคลบกพร่องทางสติปัญญานั้นต่ำต้อยและน่าสงสาร สังคมก็จะเน้นการบริจาคตาน แต่การช่วยเหลือด้วยสิ่งของโดยไม่สอนเพื่อพัฒนา ก็ไม่ได้เป็นประโยชน์สำหรับบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา ส่วนในปัจจุบัน สังคมเริ่มเข้าใจว่า บุคคลบกพร่องทางสติปัญญามีความรู้สึก มีความฝัน มีศักดิ์ศรี และมีความเป็นมนุษย์เหมือนคนอื่น

ครูการศึกษาพิเศษซึ่งมีหน้าที่พัฒนานักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาจำเป็นต้องตระหนักถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของเขา ปฏิบัติต่อเขาเหมือนมนุษย์คนหนึ่ง รวมถึงเรียกร้องสิทธิและเจตคติที่ถูกต้องจากผู้คนในสังคมให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1

1. ขอให้ยกตัวอย่างบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาพิเศษมา 3 ชื่อ พร้อมอธิบายสิ่งที่คุณคนนั้นทำโดยย่อ
2. เราควรใช้คำว่า “โรคปัญญาอ่อน” “โรคบกพร่องทางสติปัญญา” หรือ “ความบกพร่องทางสติปัญญา” ขอให้เลือก 1 คำ พร้อมอธิบายเหตุผล
3. ขอให้อธิบายเจตคติของสังคมที่มีต่อบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาในยุคต่าง ๆ
4. ครูผู้สอนควรมีความเชื่อหรือเจตคติอย่างไร เพื่อให้เด็กนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้และมีพัฒนาการดีขึ้น

(เฉลยในหน้า 239)

บทที่ 2

นิยาม การแบ่งระดับ และลักษณะ

ภาพ 2.1 ความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีหลายระดับ

ที่มา: www.inclusion-europe.eu

มาตรฐานในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทำให้สังคมสามารถแยกแยะความบกพร่องทางสติปัญญาออกจากความบกพร่องอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้จะถูกใช้เป็นตัวระบุความบกพร่องทางสติปัญญาแล้ว ระดับเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient หรือ IQ) ยังทำให้นักวิชาชีพระบุความบกพร่องทางสติปัญญาออกเป็นระดับต่าง ๆ อีกด้วย (ภาพ 2.1)

เมื่อผู้อ่านได้เรียนรู้ประวัติของความบกพร่องทางสติปัญญาและเจตคติที่สังคมมีต่อบุคคลเหล่านี้ในบทที่ 1 แล้ว ในบทนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงนิยามของความบกพร่องทางสติปัญญา การแบ่งระดับความรุนแรง และลักษณะของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาตามระดับความรุนแรง เพื่อให้ผู้อ่านทราบความคิดเห็นที่บุคลากรวิชาชีพในวงการการศึกษาพิเศษและสาขาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในประเทศไทยและทั่วโลกมีส่วนร่วม

เนื้อหาในบทนี้

1. นิยามของความบกพร่องทางสติปัญญา
2. การแบ่งระดับของความบกพร่องทางสติปัญญาในอดีต
3. การแบ่งระดับของความบกพร่องทางสติปัญญาในปัจจุบัน
4. ลักษณะของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญาตามระดับความรุนแรง

สังคมในยุคโบราณยังไม่ทราบถึงความแตกต่างระหว่างความบกพร่องทางร่างกาย ความบกพร่องทางสติปัญญา และความผิดปกติทางจิต ผู้คนในสังคมจึงมองบุคคลที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ เป็น “คนโง่แต่กำเนิด (Natural Fools)” จนกระทั่งวิทยาการทางการแพทย์เจริญก้าวหน้า รวมถึงวิธีการวัดความฉลาดของมนุษย์อย่างเป็นทางการและมี